

Stalbranden

Over veehouders en zondebokken

De gruwelen van de bio-industrie worden nergens duidelijker als bij een stalbrand. En die stalbranden hebben we al veel te vaak gezien. In plaats van dat de sector zich bezighoudt met het voorkomen van dat onbeschrijfelijke dierenleed, is deze vooral bezig met vingerwijzen. Zoals wel vaker het geval is, steken de boeren daarbij de hand niet in eigen boezem. Het is veel makkelijker om iemand anders de schuld te geven. Als die verafschuwde veganisten niet de aanstichters (of beter: aanstekers) zijn, dan moeten het wel 'pyromuizen' zijn...

De knaagdieren hebben het gedaan! Dat ze daarvoor geen enkel bewijs kunnen aanvoeren, deert ze niet. Feiten zijn tenslotte ook maar meningen. Maar hoe waarschijnlijk is het eigenlijk dat knaagdieren stalbranden veroorzaken? En heeft deze aanname misschien iets te maken met de op handen zijnde beperking van het gebruik van rodenticiden? Tijd voor een onderzoekje.

Wie zijn precies de 'aanklagers' van die 'pyromuizen'? Dat zijn in de eerste plaats de dierhouders zelf, met de varkenshouders als voortrekkers. Op de tweede plaats vinden we de plaagdierbestrijders, en met stip op een verrassende derde plaats: medewerkers van het Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD).

1 Veehouders

Opvallend is dat in het onderzoek 'Brand in veestallen' (2010) knaagdieren niet genoemd worden als mogelijke veroorzakers van branden.¹ Knaagdieren komen in het rapport helemaal niet voor! Bij oorzaak 'Elektriciteit-/kortsluiting' noemen de onderzoekers wel: *'Veelal gaan veehouders zelf aan de slag met elektrische apparatuur om kosten te besparen*

delijke materialen en onverantwoordelijk gedrag van boeren.

Figuur 1. Voorbeeld van geknutsel met kabels (Bron: ZLTO)

Dat laatste lijkt ZLTO te bevestigen in 'Oorzaken van stalbrand', waarin foto's staan van gerommel met elektriciteitskabels en haspels (zie figuur 1).² Ook de boerenorganisatie LTO levert bij monde van bestuurslid Alfred Jansen graag bewijzen voor het feit dat boeren elektriciteitskabels en -installaties onvoldoende beschermen: 'Het is een belangrijke factor, ik krijg van boeren geregeld fotootjes gemaild van aangevreten kabels.'³

2 Plaagdierbestrijders

Ongediertebestrijders Top en Van den Heuvel weten te melden dat 'Een groot deel van de stalbranden waarvoor de brandweer geen oorzaak vindt, wordt veroorzaakt door ratten en muizen die stroomkabels aanvreten.'⁴ 'Als je ratten onvoldoende bestrijdt, knagen ze elektriciteitskabels aan', een beter verkoopargument kun je niet verzinnen voor een commerciële knaagdierdoder. 'Hij komt dagelijks aangevreten elektriciteitskabels tegen.' Als dat waar is, dan levert ook hij hier het bewijs dat de bedrading in veel stallen ondeugdelijk is, en dat de veehouders in kwestie te weinig doen om knaagschade te voorkomen.

'Veelal gaan veehouders zelf aan de slag met elektrische apparatuur om kosten te besparen.'

[cursief; DB]. Er worden goedkope materialen gebruikt die kwalitatief niet voldoen. Materialen raken beschadigd door overbelasting en het risico op brand neemt toe.' Ze beschrijven nog een aantal andere oorzaken, die stuk voor stuk te maken hebben met het gebruik van ondeug-

3 Kennis- en Adviescentrum Dierplagen (KAD)

Adviseur Albert Weijman van het KAD weet te melden: ‘Het merendeel van de stalbranden waarvoor de brandweer geen oorzaak vindt, wordt veroorzaakt door knaagdieren die elektriciteitskabels in stallen aanvreten. Daarmee veroorzaken ze kortsluiting.’⁵

Zijn schatting is dat maar liefst ‘50% van de branden in stallen wordt veroorzaakt door knaagdieren.’ De helft! Dat is nogal een aanname voor een medewerker van een instituut dat helemaal geen partij is bij het onderzoek naar stalbranden; onderzoek naar branden is het exclusieve terrein van brandweer, politie en NFI. (Die kop zal trouwens een foutje van de journalist zijn, want het gaat hier om de helft van de *onverklaarbare* branden en niet over de helft van *alle* stalbranden.) In een ander artikel geeft hij toe dat het niet aan muizen en ratten ligt, maar aan het gebrek aan preventie: ‘Onze inschatting is dat ruim 50% van de raadselachtige stalbranden zijn oorzaak vindt in *onvolgende geïsoleerde bedrading* [cursief; DB] die door muizen of ratten is aangevreten.’⁶

Figuur 2. Bastiaan Meerburg van het KAD presenteert schattingen als 'weetjes'.

Zijn collega en directeur van het KAD, Bastiaan Meerburg, houdt ook wel van een beetje nattevingerwerk en meldt in een ‘Weetje’ op Twitter dat ongeveer een kwart van de stalbranden *een direct gevolg* [cursief; DB] is van het doorknagen van elektriciteitskabels door muizen en ratten (zie figuur 2). Hij baseert zijn stelling op enkele bezoeken aan stallen.

Het strooien met dit soort niet-onderbouwde pseudo-cijfers is gevaarlijk en is niet passend voor een directeur van een kennisinstituut, die

ook nog eens associate editor is van een wetenschappelijk tijdschrift. En het is niet voor het eerst dat de directeur ongefundeerde aannames de wereld in slingert.⁷

Het strooien met dit soort niet-onderbouwde pseudo-cijfers is gevaarlijk en is niet passend voor een directeur van een kennisinstituut

Collega Weijman laat het in een column voorkomen alsof knaagdieren wel op elektrakabels moeten knagen: ‘Knaagdierentanden groeien namelijk een leven lang door en wanneer ratten en muizen niet voortdurend zouden knagen en knarsen, dan groeien hun tanden uit tot olifantstanden.’ ‘Vooral elektrische kabels vinden ratten en muizen zalig als dessert. Er is niet veel *fantasie* [cursief; DB] voor nodig om je voor te stellen dat kabelknagen kortsluiting en stalbrand kan veroorzaken.’⁸ Met *fantasie* knaagdieren beschuldigen van het veroorzaken van *onverklaarbare* stalbranden. **Zo iemand noem ik geen onderzoeker maar een fantast.**

4 Rapporten en actieplannen

Feit is dat het Actieplan stalbranden 2012-2016, het product van een samenwerking tussen Dierenbescherming, rijksoverheid, LTO Nederland, het Verbond van Verzekeraars en de NVBR, knaagschade niet noemt. Dit actieplan rept ook niet over knaagdierbestrijding. Daar komt verandering in met het ‘Actieplan Brandveilige Veestallen 2018-2022’.⁹ Het zal toeval zijn dat aan dit actieplan ook de Producentenorganisatie Varkenshouderij (POV) heeft meegeschreven, en dat dit plan dateert van *na* het in werking treden van de beperking van het vrije gebruik buiten van ratten- en muizengif op 1 januari 2017. Of toch niet zo toevallig?

Opeens is er een hele alinea gewijd aan ‘Het weren en bestrijden van knaagdieren’:

‘Knaagdieren worden vaak in verband gebracht met het ontstaan van een brand als gevolg van kabels die zijn doorgeknaagd.’ Dat deze alinea is geschreven door de sector blijkt uit de haast terloopse verwijzing naar het gifverbod: ‘De veehouderijsectoren vinden dat bestrijding primair gericht moet zijn om ongedierte buiten de stal te houden *en dat veehouders dit zelf moeten kunnen blijven doen*’ [cursief; DB]. De veehouders willen zelf met de gifspuit aan de gang, en geen gecertificeerd

bedrijf inschakelen of zelf het certificaat halen. En gif is natuurlijk vele malen goedkoper dan het toepassen van onbrandbare materialen en het afschermen van elektra.

5 Zondebokken

Dat de POV schuldigen buiten de eigen gelederen zoekt, blijkt ook uit het artikel 'POV: Groot aantal stalbranden vakantieperiode uiterst zorgelijk'.¹⁰ Hierin speculeert de organisatie er lustig op los over 'waarom juist veel branden in de vakantieperiodes voorkomen'. 'Daarnaast bereiken de POV zeer verontrustende signalen dat stalbranden bijdragen aan het doel veebedrijven uit de verzekering te krijgen'. Wie zij hier precies verdenken blijft onduidelijk. (Dierenbeschermers zullen ze daar vast niet mee bedoelen, want dat zijn volgens de sector allemaal werkeloze niksnutten die niet gehouden zijn aan vakantieperiodes.)

6 Experts

De voorzitter Verenigde Brandveiligheid Experts Maarten de Groot weet wel wat andere oorzaken dan brandstichting door mens (of dier) te noemen: 'Aan de ene kant ontstaat brand vaak in een luchtwasser doordat daar veel stof ophoopt. Maar als de brand er eenmaal in schiet, dan zorgt het luchtkanaal er ook nog eens voor dat de hele stal vlam vat.'¹¹ 'Veel stallen hebben volgens De Groot *goedkoop isolatiemateriaal* [cursief; DB], zoals piepschuim. "Het materiaal is erg brandbaar, die branden zijn vrij snel onbeheersbaar." Het ministerie erkent knaagdieren ook niet als schuldigen in het stalbrandenverhaal, en ook het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) noemt knaagdierbestrijding niet in zijn rapport.¹²

bewijs gevonden van dat knaagdieren de 'daders' waren.

Figuur 3. Hoewel het KAD beweert dat elektrakabels favoriet zijn bij knaagdieren, hebben @huismuizen na een jaar wilde huismuizen observeren nog geen knaagschade gesignaleerd.

Er is ook geen aantoonbaar verband tussen stalbranden en het 'verbod' op rattengif.

Een verband dat Weijman van het KAD wel legt.¹³ 'Een groot deel [van de branden] is te voorkomen door effectieve ongediertebestrijding'. En: 'Ik heb *geen harde cijfers* om dat te onderbouwen. Maar ik heb verschillende *indicaties* die aangeven dat dit een reële inschatting is. (...) ik heb voldoende voorbeelden van vrachtschade aan bekabeling gezien, *die al dan niet tot brand hebben geleid* [cursief; DB]. Ik denk dat het reëel is om te stellen dat de helft van alle stalbranden zonder duidelijke oorzaak komt door knaagschade aan elektrakabels.' Is dit de 'eerlijkheid' waar het KAD het op zijn website veelvuldig over heeft?

De veehouder is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van brand in zijn stallen. Maar de veehouder *voelt* zich blijkbaar niet verantwoordelijk.

Als zo veel branden het gevolg zijn problemen met elektraproblemen, dan hebben we het in veel gevallen over *vermijdbare branden*. Maar omdat de sector zijn tijd en middelen liever inzet om knaagdieren en 'veganisten' zwart te maken en te lobbyen tegen het rodicidenverbod dan voor preventie, zullen we voorlopig geen einde zien aan het onbeschrijflijke dierenleed door stalbranden.

En dan hebben we ook een minister die brandveilige isolatie en jaarlijkse apk-keuringen van stallen niet wil verplichten, 'hoewel dat volgens haar eigen brief *een van de maatregelen zou zijn die tot minder dierlijke slachtoffers zou leiden* [cursief; DB]. Dit zou 'zeer hoge investeringen' vergen en 'niet proportioneel'.¹⁴

Feit is dat er geen overtuigend en direct bewijs is dat knaagdieren brandstichters zijn.

7 Conclusies

Feit is dat er geen overtuigend en direct bewijs is dat knaagdieren brandstichters zijn. Als 'overtuigende' bewijsvoering voor 'knaagbranden' haalt Weijman van het KAD kortsluiting in de zender van de Wereldomroep op Bonaire aan en ratten die zich ophielden in de buurt van schakelkasten bij een reactor in Fukushima. Blijkbaar is er in al die jaren in Nederland, noch bij een stalbrand, noch bij een brand in een woning of bedrijfspan, direct

